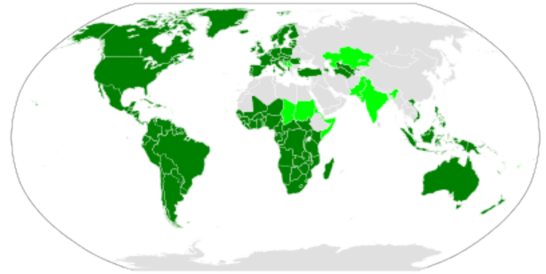
Latin alfabesi

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Latin alfabesi veya **Roma alfabesi**, antik Roma tarafından Latince yazmak için kullanılan yazı sistemidir. Latin alfabesi, görsel olarak Eski Yunan alfabelerine benzerdir. Eski Yunan alfabesi ise aslen günümüz modern alfabelerin temeli olan Fenike alfabesinden türemiştir. Roma'nın erken dönemlerinde Etrüskler tarafından kullanılan Cumae Grek alfabesi zamanla Etrüsk alfabesine evrimleşmiş, Romalılar bu alfabeyi benimseyerek geliştirmişlerdir.

Latin alfabesi ya da Latin kökenli alfabe kullanan ülkeler

Latin alfabesinde 23 harf bulunur. Alfabeyi oluşturan büyük ve küçük harfler, sırasıyla aşağıdaki biçimde yazılır. Latin alfabesi şu anda dünyada en yaygın kullanılan alfabedir. Latin alfabesini kullanan ilk dil Eski Latincedir. Günümüzde Latince olarak bilinir.

Latin alfabesinin gelişimi

Latin alfabesinin tarihi MÖ 7. yüzyılda Romalıların Yunan alfabesini örnek almalarıyla başlar.

16. yy'a ait süslü bir alfabe

MÖ 5. yüzyılda Latin harfleri

Batı Yunan alfabesinden 4 harfi çıkararak Etrüsk alfabesinden F ile S almıştı.

A, B, C, D, E, F, Г, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X
(O tarihte Yunancadaki G harfi ile Etrüskçedeki K'i yazmak için Γ (gamma) kullanılıyordu.)
a, b, c, d, e, f, γ, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, v, x
(O tarihte Yunancadaki g ile Etrüskçedeki k'i yazmak için γ (gamma) kullanılıyordu.

MÖ 3. yüzyılda Latin harfleri

Doğu Yunan alfabesinden Z ile Y almıştı ve G harfi icat edildi.

A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z

a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z

Latin alfabesi temel grafemleri

Eski yazı stili	Şimdiki yazı stili
AVREAPRIMASATAESTAETASQVAEVINDICENVLLO	Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo

Latinizasyon

Bu başlık **herhangi bir kaynak içermemektedir.** Lütfen güvenilir kaynaklar ekleyerek bu başlığın geliştirilmesine (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Latin_alfabesi&action=edit) yardımcı olunuz. Kaynaksız içerik itiraz konusu olabilir ve kaldırılabilir. *(Ağustos 2022) (Bu şablonun nasıl ve ne zaman kaldırılması gerektiğini öğrenin)*

Ana maddeler: Türk dilleri alfabeleri ve Arapçanın romanizasyonu

Latinizasyon (Romanizasyon) tabiri genel olarak Latin alfabesi dışındaki ses sistemlerinin Latin alfabesine çevrilmesini ifade eder. Latin alfabesine çeviri yapılırken bu uygulamaların hiçbirisinde (fonetik alfabeler hariç) ortak bir uygulama geliştirilememiştir. Çünkü her ülke kendi harflerini esas alan bir çeviri sistemi benimsemiştir. Fakat yine de ana hatlarıyla genel kabul görmüş bazı sesler ve simgeler tercih edilmeye başlanmıştır. Örneğin Türk Devletleri arasında Ortak Türk Alfabesi esas alınarak yapılan bir işaret sistemi büyük oranda geliştirilmiş durumdadır. Fakat yine de çeşitli ülkelerin, sesleri simgelerken kullandıkları harflerin değişik olması nedeniyle farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Türkçede kullanılmayan sesler (aslında söyleyişte mevcut olduğu hâlde harf olarak bulunmayan sesler de dâhil olmak üzere) aşağıda belirtilmiştir. Latinize harfler Farsça, Arapça ve Kiril alfabelerinde yer alan temel seslerin karşılığıdır.

Latinize	A	Ă	Ä	Ë	E
Türkçe	A	-	-	-	E
Arapça	أ	ع	ء	ء	أ
Kiril	A	Ӑ	Ә	Є	E

- Sesli harflerin uzun biçimleri İnceltme İmi ile gösterilir: **Â, Ê, Î, Ô, Û.**
- Yarı-sesli (gırtlaksıl) harfler Yumuşatma İmi ile gösterilir: **Ă, Ĕ, Ĭ, Ŏ, Ŭ.**
- Alfabede Türkçede bulunmayan harflere de yer verilmiştir. Bu sesler ve onları gösteren harfler daha çok başka topluluklarla iç içe yaşayan Türk halkları tarafından kullanılmaktadır. Örneğin İran Azerileri Arapça *Ayın (Ayn)* harfini veya Gagavuzlar Slavik *Tse* harfini yoğun biçimde kullanırlar. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir. Dolayısıyla alfabenin bazı kısımları yalnızca bazı topluluklar tarafından kullanılmaktadır.
- Kiril **E** harfi için Azeri Kiril alfabesindeki **E** harfinin ses değeri esas alınmıştır. Bu harf de Türkçedeki **E** sesidir.
- **W**: Açık bir V harfidir. Klasik V sesinden kesinlikle farklıdır. V harfinde dudaklar birbirine değerken, bu seste (W harfinde) tıpkı U sesinde olduğu gibi dudakların birbirine değmesi söz konusu değildir. Arapçadaki Vav (**و**) ve Batı dillerindeki w sesi başlıca örneklerdir. Örneğin: *Dawul (Davul), Hawlu (Havlu), Yawaş (Yavaş)*.
- **Q**: Anadolu Türkçesindeki gırtlağa yakın olarak çıkarılan kalın K harfini gösterir (**Ķ, Ķ**). Örneğin: *Qomşu (Komşu)*... Bazı Türki dillerde (Örneğin Azericede) ise yine kalın K sesine yakın olarak gırtlaktan çıkarılan kalın bir G sesini karşılar. İç Anadolu ve Doğu Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılır. Azeri Türkçesinin resmi harflerinden birisidir. Arapçadaki Kaf (**ق**) harfini karşılar. Örneğin: *Qadın (Kadın)* sözcüğünün okunuşu "Gadın" şeklindedir. Baştaki G sesi gırtlaktan ve kalın bir tonla söylenir. (Kimi lehçelerde ise ve bu sese oldukça yakın olan kalın gırtlaksı bir K sesi olarak okunur ve söylenir.)
- **X**: Boğazdan gelen gırtlaksı, hafif boğumlu bir H sesidir. Türkçedeki *Xalı (Halı), Xala (Hala), Xoroz (Horoz)* sözcüklerinin bu harfle yazılması doğru ses değerlerine örnek teşkil eder. Bazı dillerde normal H sesinden biraz daha sert ve hırıltılıdır. H sesi hiçbir engele takılmadan çıkarken, bu ses boğazın üst kısmında titreşir. Arapçadaki Hı (**خ**) harfidir. Azericenin resmî harflerinden birisidir. İç ve Doğu Anadolu ağızlarında sıklıkla rastlanır. Örneğin: *Baxmax* (Bakmak) fiilinin okunuşu *Baḥmaḥ* şeklindedir ancak kelimenin içindeki h harfleri gırtlaktan ve hırıltılı olarak çıkartılır. *Çaxmax (Çaḥmaḥ; Çakmak), Yanmax (Yanmaḥ; Yanmak)…* Bu sesin Türkçedeki kullanımında çoğu zaman birbirlerine çok yakın kaynaklardan çıkan Arapçadaki Ha (**ح**) harfi ile olan farkı ortadan kalkmıştır (**Ḩ, Ḫ**).
- **Ä** veya **Ə**: Kısa, kapalı, gırtlaktan gelen ve sert bir E harfidir. Normal E harfine göre daha kısa ve serttir. Ayrıca A ve E arası bir ses olarak öngörülür (**Æ**). Ses ve harf karşılığı olarak Arapçada ve Almancada da bulunur. Türkçede normal e sesinden tam olarak ayırt edilebilmesi günümüzde çok zordur. Azericede yoğun olarak kullanılır. İnce bir harf olduğu hâlde kalın uyumludur. Bu harfi içeren sözcüklerin aslında Büyük Ünlü Uyumuna uymadığı hâlde kulağı tırmalamıyor olması bu nedenledir. Örneğin: *İncä/İncə*. Türkçede Selçuk ismi diğer Türk dillerinde “Sälçuk / Səlcuk” olarak, Akçe sözcüğü ise “Akçä / Akçə” olarak yazılır. Türkçede her ikisi de "Ben" olarak yazılan *Bän* (Azerice: *Mən*, 1. Tekil Şahıs Zamiri) ve Ben (Azerice: *Ben*, Deri Kabartısı) sözcükleri birbirinden farklı anlamlar içerir ve ses değerleri de farklıdır. **Ə** harfi kimi Latin alfabelerinde, özellikle el yazılarında **Əə** biçiminde de kullanılır. **Örnekler**: *Ämäk/Əmək/Əmək (Emek), Ämir/Əmir/Əmir (Emir), Äsas/Əsas/Əsas (Esas), Sämär/Səmər (Semer)...*
- **Š**=**Ť** ve **Ž**=**Ď** harfleri Peltek seslerdir; dil ucu ile dişlerin arasından çıkar.
- Arapçada bulunan Peltek **Š** (Arapça: **ث**) sesi Türk dilleri içinde yalnızca Başkurtçada yer alır (Kiril: **Ҫ**).
- Arapçada bulunan Peltek **Ž** (Arapça: **ذ**) sesi Türk dilleri içinde yalnızca Başkurtçada yer alır (Kiril: **Ҙ**).
- Türkçede bulunmayan **Ţ** (Kiril: **Ц**) ve **Ḑ** (Kiril: **З**) sesleri Kiril alfabesinin romanizasyonunda kullanılır.
- **Ṡ** ve **Ḋ** harfleri Vurgulu S ve Vurgulu D olarak işitilen seslerdir. Modern Standart Arapçadaki ses değerleri esas alınmıştır.
- Türkçeye Arapçadan geçen kelimelerde **ص** için üzeri noktalı **Ṡ** kullanılırken, **ض** harfi için çevirilerde üzeri noktalı **Ḋ** kullanılır. Örneğin: *Ṡadaka, Ṡahib, Ṡabun, Huṡuṡ, Ramaḋan, Kaḋı, Kaḋa, Ḋarb, Ḋarbe, Arḋ*...
- **Ṫ** ve **Ż** harfleri Vurgulu T (T-D) ve Vurgulu Z (Z-S) olarak işitilen seslerdir. Modern Standart Arapçadaki ses değerleri esas alınmıştır.
- Türkçeye Arapçadan geçen kelimelerde **ط** için üzeri noktalı **Ṫ** kullanılırken, **ظ** harfi için çevirilerde üzeri noktalı **Ż** kullanılır. Örneğin: *Ṫarık, Ṫarikat, Hariṫa, Żan, Żalim, Żafer, Mażlum*...
- **Ğ** ve **Ă**: Gırtlaksıl *sessiz* harflerdir (Arapça: **غ** ve **ع**). Boğazın boğumlanmasıyla çıkarılan seslerdir. Örneğin: *Ăsker, Ărab*...
- Ayın (**ع**) harfinin çekimli (harekeli biçimleri) **Ŭ** ve **Ĭ** olarak gösterilir. Örneğin: *Ŭmum, Ĭtır*...
- **Ḩ** ve **Ķ**: Boğazdan çıkan boğumlu harflerdir (Arapça **ح** ve **ق**; Kiril **Ҳ** ve **Қ**). Boğazın hafif sıkılması gerekir.
- **Ň**: Gırtlağa yakın olarak genizden çıkarılan N sesini gösterir.
- **Č**: Türkçedeki J sesini karşılayan bir harftir.
- **Önemli Açıklama-1:** Kiril **Є** (İe) harfinin ses değerinin kesinlikle Latin **E** harfi ile hiçbir ilgisi yoktur. Kiril **Є** harfinin Latin karşılığı **Ë** harfidir.
- **Önemli Açıklama-2:** Kiril **Ë** (Io) harfinin ses değeri olarak kesinlikle Latin **Ë** (E-Umlaut) harfi ile hiçbir ilgisi yoktur. Tamamen bir şekil benzerliğidir. Latin **Ë** harfinin Kiril karşılığı kesin olarak **Є** harfidir.
- Türkçedeki yazım koşulları göz önünde bulundurularak Arapça sesli harflerin Türkçeye çevirisinde aşağıdaki biçimler tercih edilir.

Latinize	***Sesler***	***Örnek***	***Türkçe***		***Uzun***	***Örnek-1***	***Örnek-2***
Ä	A, E	**Yämin**	*Yemin*		**Â**	**Kazâ**	**Hâlâ**
U	U, Ü	**Mulk**	*Mülk*		**Û**	**Mûzip**	**Sükûn**
İ	I, İ	**Sihhat**	*Sıhat*		**Î**	**Îlan**	**Dînî**

(**Ä**: **A**+**E**) şeklinde bir gösterim de harflerin açılımı bakımından doğrudur.

Ortak Türkçe Alfabe (veya Uniform Türk Alfabesi, Biçimlendirilmemiş Türki Abece) - 1930'lu yılların başında Sovyetler Birliği içindeki Türk topluluklarının alfabelerini ortak bir yazı sistemi ile Latin alfabesine çevirebilmek amacıyla oluşturulan ve asal sesleri gösteren alfabedir.

Uniform sözcüğü "Evrensel Biçim" (Ortak Gösterge) veya "Biçimlendirilmemiş" anlamına gelir. Yani bu alfabe henüz biçimlendirilerek ikincil sesler oluşturulmuş değildir. Bunu yapabilmek ve ilgili dillerin tüm ses değerlerini simgeleyecek harfleri belirleyebilmek için noktalama işaretlerinden yararlanarak yeni harfler oluşturmak gerektiği öngörülmüştür. Başlangıç noktası olarak da Türkiye Cumhuriyeti'nin alfabesi esas alınmış fakat bazı değişiklikler yapılmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bahsedilen riskler değerlendirilip göze alınarak bazı devletlerce yeni Latin alfabesi çalışmaları yapılmıştır. Nihayet Azerbaycan, Türkmenistan, Gagavuzya, Tataristan gibi ülkeler yeni alfabeye ya bütünüyle geçmişler ya da bir geçiş süreci içinde Kiril tabanlı eski alfabe ile birlikte bir süre kullanmayı öngörmüşlerdir. Günümüzde alfabe çalışmaları dikkate alındığında Türki Cumhuriyetlerde Latin alfabesine geçiş yönünde gelişmeler yaşanmaktadır. Örneğin Azerbaycan, ülkemizdeki Türk alfabesini temel alan bir sistemi kabul etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti alfabesinin üzerine üç tane harf (yeni ses değerleri) ekleyerek kendi alfabelerini oluşturmuşlardır.

Vurgu ve aksan

Ana madde: Diyakritik işaretler

Vurgu

Vurgu İmi (´): Sağa yatık olarak kullanılır. Aslında sesli-sessiz bütün harflerin üzerine gelebilmesi mümkündür. Kimi zaman işaretli harf üzerinde bir duraksama veya hece bölünmesiyle ortaya çıkar. Türki dillerde iki işlevi vardır:

1. Vurgunun hangi hecede olduğunu işaretler. Bazen eş sesli kelimeleri birbirinden ayırmaya yarar. Mesela, Rusçada ve Yunancada hemen her kelimede kullanılır, çünkü vurgunun hangi hecede yer aldığını göstermeye yarar. Böylece aynı yazılışa sahip kelimeler de birbirinden ayrılabilir. Böyle bir vurgu uygulaması Türkçede pek mümkün değildir, çünkü hece vurgusu Türk dilinin yapısı gereği çok fazla değiştirilemez, başka heceye kaydırılamaz. Vurgunun değiştirilmesi ile kelimenin manası değişmez. Konuşma dilinde bunu ayırt edebilmek için özel bir çaba sarf edilmez. Bu nedenle de vurgunun ayrıca gösterilmesine gerek yoktur. Türki Kiril alfabelerinde Rusçadan gelen kelimelerde kullanılır.
2. Üzerinde bulunduğu harfin ses değerini vurgulayarak değiştiren bir işarettir. Seslerin (harflerin) aslında biraz uzatılmasını sağlar.

- **Sessiz Harflerde:** Sert ve vurgulu bir söyleyiş kazandırır. **Ý** Türkmen alfabesinde bir harf olarak bulunur ve Türkçedeki Y sesini karşılar. Çünkü işaretsiz yalın Y harfi pek çok dilde Türkçedeki I sesine denk düşer. (*Kyrgyz*: Kırgız gibi). **Ć** ise Boşnakçada yer alır ve Ç sesine yakın sert bir C sesi verir. Yeni Başkurt alfabesinde Ź harfi peltek Z sesini göstermek için kullanılır. Tüm sessiz harflere uygulamak mümkündür. Mesela; *Ý, Ć, Ś, Ź, Ŕ, Ĺ, Ń, Ḱ, Ẃ, Ḿ, Ṕ* harfleri gibi... Böylece aslında vurgu iminin birinci işlevi olan vurgulama sağlanmış olur. Örneğin: *Hać (Hacc), Haḱ (Hakk)*... Ayrıca sessiz harflerde bir duraksama yaptırır. Örneğin: *Aý Han* ve *Ayhan* sözcüklerinin okunuşlarındaki farklılıkta olduğu gibi. Ayrıca *Eḱmek* ve *Ekmek* sözcüklerinin okunuşlarındaki farklılıklar yine örnek olarak verilebilir. Anadolu Türkçesinde kesme işareti biçiminde yabancı dillerden -özellikle Arapçadan- gelen bazı kelimelerin aksanlı (duraklayarak) okunmasını sağlar. Burada asıl yapılan şey üzerine geldiği sessiz harfte bir duraklama sağlayıp diğer heceye sesli harf ile başlamaktır. Örneğin: *Kıt́a, Kuŕa, Meĺun...* Türk alfabesinde bu kelimeleri bu biçimde yazabilmek için aksan işareti yerine, -belki de birbirlerine çok benzedikleri için- kesme işareti (‘) kullanılmıştır. Fakat Türkçede heceyi sessiz harfle bitirip sesli harfle başlamak Anadolu Türkçesinin yapısına uygun olmadığı için zaten söyleyişte de bu biçimler genelde tercih edilmez ve heceler kesintisiz düz okunur.
- **Sesli Harflerde:** Üzerine geldiği sesli harfin vurgulanarak (inceltilmeden) uzatılmasını sağlar. Mesela Tatar alfabesinde **Í** harfi uzatılan bir İ sesi verir. Türkçedeki sesli harflerle örnek verilecek olursa: *Ánında, Bázen, Nádiren…*
- **Á, É, Í, Ó, Ú**: Bazı Türki alfabelerde ve Macarcada bulunan vurgulu sesli harflerdir. Vurgu işareti Macarcada sesli harfleri biraz uzatır. (Örneğin: Türkçedeki *Hán’ım* ve *Hanım* sözcüklerinin okunuşlarındaki farklılıkta olduğu gibi.)

Aksan

Aksan İmi (`): Sola yatık olarak kullanılır. Sözcüğün aksanlı olarak seslendirilmesine imkân tanır. Türkçede aksanlı okuyuş ancak bazı harflerin inceltilmesiyle mümkündür. Batı dillerinin aksine bu işareti Türkçede yalnızca sessiz harflerde kullanmak mümkündür. Daha çok diksiyona dayalı bir farklılığı gösterir.

- **Sessiz Harflerde**: Türkçede fonetik gösterge olarak sessiz harflerde kullanılabilir. K, G, L gibi harflerin inceltilmesini sağlar. Örneğin: *Rüzg̀ar, Derg̀ah, Tezg̀ah, Yadig̀ar, G̀ah, Lal̀, Hal̀, Rol̀, Gol̀.* Ancak bazı dillerde harfin ses değerini de değiştiren bir göstergedir. Türkçede ise yalnızca kelimelerdeki ses değerini göstermeye yarayan ve aslında etkisiz olan bir işarettir.
- **Sesli Harflerde**: Aksanlı harflerin normalde, işaretsiz (yalın) biçimleriyle aralarında okunuş farklılığı bulunmaz. Yalnızca kelimenin ses değerindeki bir değişikliği gösterir. Ya da yöresel söyleyiş farklılıkları bu duruma neden olur. Buna karşın Avrupa dillerindeki kimi örneklerde ölü sesli harflerin gösterilmesine yarar. Örneğin; Türkçedeki *Ortàokul* (Ortokul gibi okunur) veya *Karàağaç* (Karağaç gibi okunur) sözcüklerindeki aksana bağlı olarak telaffuz edilmeyen harfleri işaretler. Buna karşın bu harfleri telaffuz edenler de bulunur, ki zaten aksandan kastedilen de bu durumdur. Bu durum nadiren de olsa peş peşe okunan kalıplaşmış kelimelerdeki veya bileşik sözcüklerdeki sesli bir harften sonra tekrar yeni bir sesli harf geldiğinde ortaya çıkar. Böylesi bir durumda ilk sesli harf çok kısa olacak biçimde, iki sesli harf kaynaşarak veya bazen de baştaki sesli harfi tamamen kaybolarak okunur, bu nedenle de çoğu zaman bu sesin fark edilmesi bile mümkün olmaz. Örneğin: *Nè edeceksin?* (Halk ağzında: *Neydeceksin? - Niydeceksin?*), *Nè olacak? (N'olacak?), Nè olur (N'olur)...* Hatta araya sesli harf girse bile bu sesin ortaya çıktığı görülebilir. Örneğin: *Nè yapacaksın?* (Halk ağzında: *N'apacaksın?*).

Diyakritik işaretlerin tüm harflere eklenmesi

Karakter Eşlem aracında yer alan ve adının başında **Combining** (Kombine/Eklemlenebilir) yazan işaretler herhangi bir harften sonra eklendiğinde o işaret otomatik olarak harfin üzerine yerleşir. Tüm **Combining** (Kombine) işaretleri görmek için *Unicode* (Ünikod) bir karakter kümesi seçmek gereklidir. Örneğin *Lucida Sans Unicode* gibi... Burada dikkat edilmesi gereken hususu herhangi işaretin **Normal** biçimi ile **Combining** (Kombine) biçiminin görüntüde birbiri ile aynı olduğudur. Normal biçim kullanıldığında harfin üzerine eklenmez, yanında durur. Bu nedenle adının başında **Combining** (Kombine) yazan işaret seçilmelidir. Örneğin: *Combining Acute Accent*, *Combininig Tilde* gibi...

Uygulamaya örnek

Herhangi bir harfe, mesela "'M'" (veya küçük "'m'") harfinin üzerine Dalga (Tilde) işareti (˜) eklenmek istendiğinde bu harfin işaretli biçimi karakterler arasında bulunamıyorsa şu işlemler uygulanır:

- M harfi yazıldıktan sonra *Combining Tilde* (̃) işareti bulunup harften hemen sonra peş peşe yazılır. Böylece ortaya **M̃** harfi (veya **m̃** harfi) çıkar.
- Bu işlem *Combining* (Kombine-Eklemlenebilir) biçimi olan tüm işaretler için uygulanabilir.
- Harften önce yazılırsa işe yaramaz.

Bazı kombine/eklemlenebilir işaretler

Bu işaretler aşağıdan kopyalanarak herhangi bir harften sonra yazıldığında harfin üzerine eklenir. Aşağıdaki işaretler kesinlikle bu simgelerin normal biçimleri değildir. Combininig (Eklemlenebilir) hâlidir.

- (̀): Combininig Grave (Kombine Aksan)
- (́): Combininig Akute (Kombine Vurgu)
- (̃): Combininig Tilde (Kombine Dalga)
- (̂): Combininig Circumflex (Kombine Şapka)
- (̄): Combininig Macron (Kombine Uzatma)
- (̈): Combininig Diaeresis (Kombine Çiftnokta)
- (̌): Combininig Caron (Kombine Yumuşatma)
- (̊): Combininig Ring (Kombine Halka)
- (̛): Combininig Horn (Kombine Duyarga)
- (̇): Combininig Superdot (Kombine Üstnokta)
- (̍): Combininig Superline (Kombine Üstçentik)
- (̩): Combininig Subline (Kombine Altçentik)
- (̦): Combininig Subcomma (Kombine Altvirgül)
- (̧): Combininig Cedilla (Kombine Çengel)
- (̨): Combininig Ogonek (Kombine Kanca)
- (̱): Combininig Submacron (Kombine Altçizgi)
- (̰): Combininig Subtilde (Kombine Altdalga)
- (̭): Combininig Subflex (Kombine Altşapka)

Kaynakça

Dış bağlantılar

- The Phoenician Alphabet (http://www.phoenicia.org/alphabet.html)21 Ocak 2013 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20130121002801/http://www.phoenicia.org/alphabet.html). **(İngilizce)**

ISO temel Latin alfabesi																									
Aa	Bb	Cc	Dd	Ee	Ff	Gg	Hh	Ii	Jj	Kk	Ll	Mm	Nn	Oo	Pp	Qq	Rr	Ss	Tt	Uu	Vv	Ww	Xx	Yy	Zz
tarih • paleografi • türetimler • diyakritik • noktalama • rakamlar • harf listesi																									

Otorite kontrolü	LNB: 000052197 (https://kopkatalogs.lv/F?func=direct&local_base=lnc10&doc_number=000052197&P_CON_LNG=ENG) • NKC: ph115097 (https://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=ph115097&CON_LNG=ENG)